

■ ONDERZOEK

Klein is groot

Alexander de Grote, Caesar en Napoleon waren kleine mensen maar grote heersers. Dat kan een troost zijn voor alle mensen met een minder lange gestalte. Een Britse studie bij meer dan 100.000 18-jarigen heeft namelijk uitgewezen dat er een verband bestaat tussen lengte en intelligentie. Korte kinderen zouden minder goed presteren op school dan lange. Ze zouden ook minder intelligent zijn. Over de oorzaken van deze verrassende verschillen zijn de meningen verdeeld. Sommige onderzoekers wijzen ze aan sociale discriminatie («Lange scholieren worden minder gepest. Ze ontwikkelen een positiever zelfbeeld, wat hun schoolprestaties bevordert»). Anderen spreken van de verborgen ondervoeding van minder lange mensen tijdens de eerste levensjaren («Baby's met een minder sterke zuigreflex verslikken zich vaker en verliezen zonder dat het opvalt meer voedsel»). Dat zet een rem op lichamelijke groei en geestelijke ontwikkeling.

■ VEILIGHEID

Alarmboekentas

Een Turijns producent van schoolmateriaal heeft een *alarmboekentas* op de markt gebracht. Een snerpend fluitsignaal helpt kinderen om eventuele aanranders af te schrikken. Leraars reageren met gemengde gevoelens. Ze vrezen vooral meer decibels op school. In Duitsland is een boekentas op de markt die een alarmsignaal geeft als hij te zwaar weegt.

■ SITE-SEEING

Schoolnet

Waar ligt het dichtstbijzijnde planetarium, wat heeft het te bieden en hoe rijden we er naartoe? Hoe maken we ons project bekend aan andere scholen? Op welke Nederlandstalige websites vind ik lesmateriaal? Zowat elke onderwijsvraag krijgt antwoord in *SchoolNET*, een (volgens de makers dé) referentie-website van, voor en over het Nederlandstalig onderwijs. De site omvat een grote databank van bedrijven, scholen en digitale cursussen. Voorts geeft de *uitstappenbank* informatie over meer dan 1000 musea, educatieve centra, toeristische attracties enz., gelokaliseerd op een kaart. Een speciale zoekrobot (het beestje werd *Infosucker* gedoopt) laat de gebruiker toe onderwijsinformatie op te zoeken in uitsluitend educatieve websites in België en Nederland. Onderwijsnieuws is een ander luik in deze site. Dat nieuws wordt gebundeld in een elektronische nieuwsbrief (*SchoolNET-info*), waarop men zich gratis kan abonneren. Er is ook een uitgebreid scala hyperlinks naar andere educatieve sites in de Lage Landen en Europa, inclusief links per vakgebied. Ten slotte biedt *SchoolNET* een interactieve service waarvan scholen gebruik kunnen maken: een project of nieuwsboodschap verspreiden, een e-mailing organiseren, een schoolwebsite maken, een educatief tijdschrift op Internet zetten enz.

SchoolNET - Kalfvaart 5 - 8900 Ieper - tel 057-21 83 18 - fax 057-21 59 81 - schoolnet@digilife.be - www.digilife.be/schoolnet

■ ROOKGEDRAG BIJ JONGEREN

Minder paffen in groep

34 procent van de Vlaamse jongens en 29 procent van de meisjes van de derde graad van het secundair onderwijs rookt dagelijks tenminste één sigaret. Dat is meer dan in 1990. Afhankelijk van de definitie van het begrip kan je 42 procent *regulier roker* noemen. BSO'ers roken meer dan TSO'ers, die op hun beurt meer roken dan ASO'ers. BSO'ers beginnen er steeds vroeger aan, roken zwaarder en hebben het moeilijker om er weer vanaf te geraken. 70 procent van de jongeren overweegt wel eens met roken te willen stoppen. Dat zijn vooral TSO'ers en BSO'ers. Een stop-met-rokenprogramma op school zouden ze daarom wel zien zitten. Dat probeerde de Gentse vakgroep Maatschappelijke Gezondheidskunde van de Universiteit Gent, met de steun van de *Vereniging voor Kankerbestrijding*, in 8 Oost-Vlaamse secundaire scholen uit. Rokende leerlingen konden er kiezen tussen sessies in groep en een zelfhulp-gids om individueel te verwerken. 46 procent van de leerlingen (70 % jongens) deed actief mee aan het project. BSO'ers deden procentueel gezien het meest mee, maar haakten het snelst af onderweg. Bijna alle deelnemers probeerden tijdens het project met roken te stoppen, de deelnemers aan de groepssessies meer dan de zelfhulp-leerlingen. Velen rookten minder of probeerden dat te doen, zo bleek vlak na de groepssessies. Een enkeling stopte effectief. Dit alles bleek echter een korte-termijneffect, want bij een enquête aan het eind van het schooljaar bleek van minder roken geen sprake meer. Iedere leerling was in zijn oude zonden hervallen. Enkel hadden de zware sigaret wel geruild voor een lichtere. Toch bleek er nog veel belangstelling voor zo'n schoolproject. Een langere begeleiding had best gemogen. Ten slotte voelden vooral de deelnemers aan de groepssessies zich door vrienden en familie gesteund in hun pogingen om te stoppen met roken. Al signaleerden velen ook negatieve reacties van hun klasgenoten en... leraars.

Info: Marika Csincsak & Lea Maes - Vakgroep Maatschappelijke Gezondheidskunde - Universiteit Gent - De Pintelaan 185 - 9000 Gent - tel 09-240 36 28 - fax 09-240 49 94 - Marika.Csincsak@rug.ac.be

■ BROCHURE

Uit elkaar

«Een tijd geleden stond Leen als laatste aan de poort te wachten. Een man die ik niet kende kwam haar ophalen. Toen ik vroeg wie hij was, toonde hij zich beledigd. Het bleek haar nieuwe vader te zijn. Maar zeker in deze tijden moet je als leraar toch zo'n vraag stellen», aldus meester Herman van het 3de leerjaar. De nationale gezinsstatistiek beloven nog meer verwarring. Als u een klas hebt van 24 leerlingen, kunnen acht onder hen gescheiden ouders hebben. Eén Belgisch gezin op tien is een eenoudergezin. De helft van de kinderen die vandaag in ons land geboren worden, zullen hun volledige kindertijd niet doorbrengen met zijn beide biologische ouders. Hebt u zicht op de toenemende minder traditionele gezinsvormen en de impact daarvan op uw leerlingen? Mag u nog *Ons gezin* opgeven als titel voor een opstel? Hoe reageert u als u te horen krijgt dat de ouders van een leerling scheiden? Sommige leerkrachten vinden dat ze moeten bemiddelen, andere pleiten taboe. De waarheid ligt vermoedelijk in het midden. Zowel jonge als oudere leerlingen kunnen zich bij een veranderende gezinsituatie een tijd lang anders gedragen. Niet weten waarom kan tot misverstanden leiden. Het helpt als de leerkrachten de situatie van hun leerling kennen (en daar discreet mee omgaan). Het helpt als de school weet of

het kind nog contact heeft met beide ouders, bij wie het kind verblijft en op welke dagen, met wie ze contact kan opnemen in geval van nood... De nieuwe brochure *Uit Elkaar* biedt u ondersteuning aan met achtergrondinformatie, aandachtspunten, tips, suggesties, nuttige adressen en jeugdliteratuur over het thema, toegespitst op alle leeftijden, van 0 tot 18 jaar. *Uit Elkaar voor leerkrachten, directies en opvoeders*, 36 blz., 180 fr. - *Jeugd & Seksualiteit* - Wollemarkt 28 - 2800 Mechelen - tel 015-20 69 68 - fax 015-20 31 42

■ HET ONDERZOEK VAN DE MAAND

Vlaamse leraar is geen opvoeder

We mogen onze leerlingen op school diets maken dat milieu of gezondheid een kostbaar goed is, hun houding en gedrag veranderen is wat anders. Maatschappelijke educaties worden in de klas vaak stiefmoederlijk behandeld. Aspirant-leerkrachten willen er wel invliegen, maar niet alle scholen zijn er klaar voor. Nochtans leggen eindtermen en vakoverschrijdende thema's hen dat op. Wat is de remedie? Een onderzoek. Ze liegen er niet om. Van 800 regentatstudenten, leerkrachten in spe, vindt 80 procent dat de school aandacht moet besteden aan vakoverschrijdende maatschappelijke thema's. Dat zijn milieu-educatie, gezondheidsopvoeding en -voorlichting, relationele en seksuele vorming, opvoeding tot burgerzin en (multi-)culturele vorming. «We moeten de leerlingen voorbereiden op de maatschappij», argumenteert de meerderheid. Voor een op zes moeten die thema's in het totale vormingspakket. Meer dan de helft van de studenten vindt zich hierover echter onvoldoende geïnformeerd om later aan de slag te kunnen op school. Inhoudelijk blijken vakoverschrijdende maatschappelijke thema's niet systematisch in de opleiding ingebouwd.

■ LEERLINGENLEUT

De laatste honderd dagen

In navolging van de zogenaamde dag van Chrysostomos, een traditie in de oude Grieks-Latijnse humaniora, vieren tegenwoordig zowat alle laatstejaars secundair hun laatste honderd dagen. In sommige scholen is dit ludieke gebeuren echter geëvolueerd tot een gore studentendoop. Leerlingen smijten met eieren, jam of bloem, besmeuren trappen en auto's van leraars met schoensmeer, trekken de straat op en maken herrie. In Turnhout heeft men daar wat op gevonden. *Bieke Van Riel* van het stedelijke centrum *De Wollewei* vertelt: «Op vraag van de schepen van onderwijs zochten we met alle schooldirecteuren naar een formule waar iedereen zich in kon vinden. Die kwam er. De laatste honderd dagen vallen voor alle scholen op dezelfde dag. Tot 15 uur vieren de leerlingen in hun eigen school. Daarna komen ze samen op een centraal plein in de stad. Van daar gaat het met muziek en in stoet naar twee reuzententen buiten het centrum. Daar is het 's avonds fuif. We delen zelf kilo's confetti uit onderweg. Aan eieren denkt niemand nog. De organisatie is in handen van jeugdverenigingen, die vooraf overleggen met de leerlingenraden van de scholen. De inkomsten van het feest gaan naar projecten voor de jeugd. Zo krijgen die honderd dagen nog een extra betekenis.»

Info: Stedelijk jeugdcentrum De Wollewei - Bieke Van Riel - Draaiboomstraat 6 - 2300 Turnhout - tel 014-42 33 81

Een cheque van 30.000 frank voor de school met het origineelste 100-dagen-idee - zie het decemnummer van Klasse voor Jongeren

Stage

Drie op vijf studenten (65 %) vinden dat de vakoverschrijdende thema's ook tot hun takenpakket behoren. «Elke leerkracht is een opvoeder», zegt een groep. Vooral studenten uit de taal- en menswetenschappen rekenen deze thema's tot hun lesopdracht. Een student op twee verwerkt vakoverschrijdende maatschappelijke thema's in zijn oefenlessen, stage of eindwerk. Nochtans laten stage mentoren die de lesonderwerpen vastleggen er vaak geen ruimte voor. Dit stellen prof. *Victor Damen* (UIA) en prof. *Paulette Van Oost* (RUG) vast in een onderzoek bij de introductie van maatschappelijke educaties in het onderwijs. Ze volgden ook secundaire scholen waar vakoverschrijdende projecten liepen.

In de les

Maatschappelijke educaties komen moeilijk aan de bak op school. Van 270 leerkrachten in 9 secundaire scholen vindt een deel dat vakoverschrijdende maatschappelijke thema's aanbrenge niet tot hun taak behoort. Anderen vinden dat wel. Maar hoe meer leerkrachten het behandelen van vakoverschrijdende thema's tot hun taak rekenen, hoe meer zij bereid zijn in hun lessen tijd vrij te maken om die thema's te bespreken. Die bereidheid hangt samen met het vak dat ze geven. Leerkrachten menswetenschappelijke vakken denken daar positiever over

De helft van de jonge leraars voelt zich niet genoeg geïnformeerd

dan leerkrachten positief wetenschappelijke of technische vakken. In de lerarenopleiding stellen de onderzoekers analoge verhoudingen vast.

Doodgeboren

Het algemene aanbod van maatschappelijke thema's op school wordt vooral beïnvloed door vier schoolgebonden factoren: structuur, cultuur, leiding en beleid. Zo is het in scholen met een duidelijk middenkader en vooral meerdere werkgroepen makkelijker om een vakoverschrijdend project te starten dan in scholen waar die structuur niet bestaat of minder goed functioneert. Als voorts de waarden en normen van zo'n project niet overeenstemmen met die van de school, dan begint men er beter niet aan. Zonder de steun van een directeur, die de kar trekt maar op tijd weet te delegeren, is elk vakoverschrijdend project eveneens een doodgeboren kind. Ten slotte moet zo'n project zo gauw mogelijk deel uitmaken van de bestaande schoolstructuur en moet men er zo breed mogelijk over communiceren naar alle geledingen, bijvoorbeeld via het schoolreglement, vademecum voor leerkrachten, de school-infobrochure.

Eenmansonderneming

Vakoverschrijdende thema's invoeren in klas en school houdt een serieuze vernieuwing in. Als die te drastisch verloopt, als niet de hele school erbij betrokken is of als ze niet genoeg aansluit bij de heersende schoolcultuur, heeft ze weinig kans op slagen. Gemotiveerde leraars en directies kunnen hun schoolcultuur in de gewenste richting sturen, maar scholen moeten ook weten waar ze staan. Daarvoor hebben de onderzoekers een analyse-schema ontwikkeld. Een vragenlijst peilt naar de motivatie om een project te starten, de betrokkenheid van het personeel, doelen en verwachtingen, de mate waarin de school zich tot zo'n initiatief leent, gebruikte werkvormen enz. Scholen kunnen de vragen gebruiken als een intern instrument om na te gaan hoe de invoering van een vakoverschrijdend project verloopt of verlopen is. Ze kunnen ook een gespreksbasis zijn voor externe evaluatie en begeleiding. Die hulp is welkom, want in de doorlichtingsrapporten geven scholen aan dat ze nog niet volledig in staat zijn de vakoverschrijdende thema's te introduceren. De oorzaken: gebrek aan competentie, aan opleiding, aan organisatie, aan samenhang van projecten en aan beleid rond vakoverschrijdend werken. Andere obstakels zijn de huidige lessentabellen, gebrek aan ervaring bij leerkrachten met actieve werkvormen (discussie, rollenspel, interview...) en te volle leerplannen.

Procesevaluatie van de introductie en implementatie van vakoverschrijdende maatschappelijke educaties in het secundair onderwijs en de lerarenopleiding, Paulette Van Oost, Victor Damen, Sarah Bal, Veerle Stevens. Geïnteresseerden vinden meer informatie in het tijdschrift Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid, mrs. 3 en 6, 1997-redactiesecretariaat: Jan Fiers - Arthur Goemarelei 52 - 2018 Antwerpen - tel 03-238 44 23 - fax 03-238 58 56